

HASZNOS TAPASZTALATOK

Az afganisztáni haditevékenységek hadtáptapasztalatai

Skerabán László ezredes

I. A harctevékenységek hadtápbiztosításának általános tapasztalatai

Az év első felében részt vettem a Leningrádi Hadtáp- és Szállítási Akadémia hadműveleti tanfolyamán. A hadműveleti elméleti és alkalmazó foglalkozásokon a tanárok minden alkalommal hivatkoztak az afganisztáni sajátosságokra, elmondták, elemezték a sajátosságokat, elemezték a tapasztalatokat. A tudományos könyvtárban módunk volt néhány „Jegyzet”, „Feljegyzés” áttekintésére is.

Egy sajátos harcterület, sajátos harcmódjai a klasszikustól eltérő hadtápbiztosítási sajátosságokkal rendelkezik. *Ezekből következő néhány sajátosságot az alábbiakban lehet összegezni:*

1. A harceljárásokra a zónális, körkörös harcmód a jellemző. Egy-egy kijelölt objektumra: utak, hágók, települések, raktárak és főleg a csővezetékek, híradó központok, vezetési pontok ellen irányul a tevékenység a dusmanok részéről. A SZU és afgán reguláris erők részéről a harctevékenység zömében a dusmanok különféle harccsoportjai, támadásai elhárítására, a raktáraik, vezetési pontjaik, településeik, illetve ideiglenes harcállásaik ellen folyt.

2. A harctevékenység alapvetően a közlekedési utak, csővezetékek és a gépkocsi szállítóoszlopok biztonságos mozgásának védelmére összpontosítottak. Nem voltak összefüggő arcvonalak, sávhatárok és sajátosak voltak a harcrendek és a harcfeleladatok.

3. A harcselekmények egy ország területén zajlottak, a hadtápbiztosítás ellátási fő forrása a segítő ország honi területéről, a határon létesített két UHU-on valósult meg 85%-ban (PERMEZ és KUSKA átrakóállomáson áthaladva). Az utak mentén egy-egy csővezetéken szállították a hajtóanyagok 90%-át, amelyek 70%-a a támadások és lakossági lopások ellenére eljutott a rendeltetési helyre. Az anyagok zömét az Uliszhumirban települt (Afg. k.) HDS: ello. ddd.-hoz irányították a Salán hágón át.

4. A közúti csapatokat meg kellett erősíteni összefegyvernemi egységekkel, alegységekkel. UHU-on csak nappal – naponként ellentétes irányban – szervezte a HDS a közlekedést, rendszerint légi – egyes pontokon (hidak, hágók, szorosok garnizonok, települések) – földi fedezet mellett.

5. A hadtápbiztosítás – a központhadtáptól a z. ellátószakaszig – minden szinten nagyfokú szervezettséggel, önállósággal és kezdeményezőkézséggel valósult meg. A

terep, az éghajlat és a harcmodok a katonák ruházati, ételmezési ellátásában egy sor rendszabály bevezetését tették szükségessé, sajátos és speciális ruházati felszerelést és ételmezési ellátást igényeltek.

A tapasztalatok könnyebb érthetősége érdekében célszerűnek látszik a terület katonaföldrajzi jellemzői egy részének bemutatása.

Az ország területe mintegy 630–660 ezer km², az állambatár hossza 5430 km, ebből a SZU-val 2335, Pakisztánnal 2080, Iránnal 820, Kínával 75, Indiával 120 km. Tengerhez kijárata nincs. Határa a SZU-val É-on a Pjadzs folyó, valamint az Amu-Darja felső szakasza. A Pakisztánnal határos hegyekben található az ősz kereskedelmi karavánutak. Ezt a határt átszeli a Kabul-Dzselatabag Pesalár és a Randazár Khetta műút. Az iráni határ alapján fennsíkokon halad, ÉNY-on átszeli a GERÁT-MESKED műút.

Afganisztán hegyes-sivatagos szubtrópusi éghajlatú ország. Hegyei elérik a 6500 métert, a gleccserek és hágók magassága a 4000 métert. Hegyek borítják az ország felének 45%-át. A hegyvonulatok nagy nehézséget jelentenek E és D Afganisztáni összeköttetésében, annak ellenére, hogy sok rajtuk a hágó, melyek alapján véve csak nyáron járhatóak a lavinaveszély miatt.

A csapatok részére legjobban járható út a Parapamiz nyugati része, melyen keresztül 3 autóút vezet Türkméniából. Ezen a részen a legfontosabb a Zulfarszkij átjáró, a Szeng, a Rabatu-Mírza és a Kebudi hágók. A harctevékenységek folytatására legmegfelelőbbek a hegyek előtti síkságok. Ezeken él a lakosság közel fele, és itt vannak az ország mezőgazdasági területei.

A magasan fekvő és a sivatagi részek szinte út nélküliek, ez rendkívül csökkenti a csapatok támadó képességét, de nagyban segíti a mélységben lépcsőzött kis erőkkal való védelmet.

Területén összesen 28 különböző típusú repülőtér van, közülük 8 alkalmas harcászati légielő alkalmazására. Legnagyobbak KABULBAN, Bagramban, KANDAGARBAN, Geratban és Sindautban található, melyeken 1-2 leszállópálya van. 11-en biztosított, illetve található navigációs berendezés.

Afganisztán területén közel 30–35 katonai „centrum” található, melyből 25–28 szárazföldi csapatoké, 4 a repülőké, 2-3 kiképzőbázis. Ezeken a „centrumokon” közel 600 laktanya, illetve laktanyaszerűség van, 100 ezer fő befogadó képességgel. E „centrumok” 75%-a az ország keleti, illetve délkeleti részén helyezkednek el, maximum 200 km-re a pakisztáni határtól. Egy km kiépített útra 25–50 tereptárgy jut. A hidak anyaga vasbeton, fém, ritkán kő. A SZU részvételével épültek 80 t-ás vasbeton hidak, épületek, melyek 4–7 m szélesek. USA segítségével épült hidak 40 tonnásak és 6–8 m szélesek. Szalang hegyszoros alatt a Ginduskusi hegyekben 2676 m hosszú, 7,5 m széles, 7,1 m magas alagutat építettek világítással és szellőzőberendezéssel. A KABUL-Dzselabád közötti úton 7 alagút épült. A hágókat átlagban áprilistól októberig lehet használni.

1. A hadtápbiztosítás általános tapasztalatairól:

A csapatok hadtápbiztosítása szervezésének sajátosságaként, valamint fő feladataként jelentkezett a dandárok, ezredek, zászlóaljok, századok harctevékenységeinek, önállóságának hadtáp viszonylatában történő biztosítása.

Ennek céljából, számításba véve az alegységek tevékenységeinek elkülönültségét az elszigetelt irányokban történő kibontakozásával a dandár-, ezred-, zászlóalj htp.-nál, a katonánál, gépjárműnél, lövegeknél megnövelt anyagi eszközkészletek kerültek létreho-

zásra különösen lőszer, üzemanyag, élelmiszer, víz és egészségügyi anyagok vonatkozásában.

Átlagban egy géppisztolyos lövészkatona 8 db tele tárral és 1000 db lőszerrel, 4 db kézigránáttal (2 db F1, 2 db RG-4), 4 db jelzőrakétával, 2 napi hideg élelemmel, 2 db kulaccsal (forralt vízzel, teával), egyéni gyógyszerekkel, sebkötöző cs., 20 db vízfertőtlenítő tablettával, ruházat-felszerelés és gyalogsági ásóval rendelkezett. Az egyéni málna 32-36 kg, amennyiben védőmellénnyel is el voltak látva, ennél több.

A zászlóaljokban 2-3 ja. lőszerkészlet, 2 ja. üzemanyag (ebből 1,5 ja. a járműveknél), 12 napi javadalmas tartós vagy tartósított élelmiszer (ebből 4 ja. hideg) és 100 fő sebesülthöz szükséges egészségügyi anyag került megalakításra. Ezenkívül a dandár, ezred szállító eszközein 1-1,5 ja. lőszerkészletet, 1-2 ja. üzemanyagot, 3-5 ja. élelmiszert tároltak. Ennek érdekében a zászlóalj- és ezredhadtápokat megerősítették szállító járművekkel, töltő- és vízszállító eszközökkel a hadosztály, illetve a HDS terhére. Általában a 8 tonnás KAMAZ-at használták, amelyeken a teherbírás növelése érdekében rugócsereét eszközölték, az oldalfalakat deszkából megemelték. 3000 km felett és a szerpentineken pótkocsit nem használnak.

A dandárok, ezredek, zászlóaljak diszlokációs körleteiből a harctevékenységek körzetébe történő előrevonásakor a hadtápegységek azok menetrendjében követték az alegységeket készenlétben a hadtápbiztosítási feladatok végrehajtására.

A zászlóalj- és ezredhadtápok az utolsó pihenő után bevonásra kerültek az általános menetoszlopba és meneteltek a mozgó-záró osztag fedezete mellett a kijelölt körletbe, amely a terep jellegétől függően az ezred, zászlóalj harcállásponthoz (operatív csoport) és helikopter-leszállóhelyekhez közel került kiválasztásra.

A hadtápegységek további áttelepülése a zászlóaljak, századok előremozgásának, az utak és hidak helyreállításának, az akadályok elhárításának függvényében valósult meg. A zászlóaljak hadtápjai harci alegységek fedezete mellett települtek át és helyezkedtek el, a ZPK-i figyelő harcálláspontjával együtt (közös), ahol berendezésre kerültek a helikopter-leszállóhelyek.

A lázadók támadásainak veszélye miatt az önállóan mozgó gk.-ra és kisebb anyagi eszközöket szállító oszlopokra, kijelölt katonák védelmére bevont lövészkatonaikat, alegységeket BTR-en (BMP-n). Ezenkívül a htp.-felderítésre és ezek védelmére még helikoptereket is bevontak, amelyekkel az oszlop parancsnoka rádió-összeköttetésben állt.

Alapvető és állandó nehézséget jelentett, hogy az anyagi eszközöket szállítóoszlopok állandó céltáblája volt a dusmanoknak. A hadtáp menetoszlopjának védelmére az összefegyvernemi (PSZH, BMP) alegységeken túl még kijelöltek gépjárműveket is, simaplatós gépjárműveket ZSZU-2-vel. Ezeken a gépjárműveken páncéllemezeket, homokzsákokat helyeztek el a kezelőállomány védelmére. Az egyes szállító gépjárművek vezetőfülkéit ellátták (alul, oldalt) páncéllemezzel.

A hadtápegységek, -alegységek szervezetében levő őr- és biztosító alegységeket PSZH-val erősítették meg, az ello. szakasz-, századparancsnokokat felkészítették az összefegyvernemi harc vezetésére, a gépjárművezető állomány kiképzésében kiemelt figyelmet fordítottak az aknamentesítéssel kapcsolatos feladatok elsajátítására.

A harctevékenységek idején az anyagi eszköz készletek az előjáró eszközeivel közvetlenül a hadosztály-, hadseregraktárakból kerültek kiszállításra a zászlóaljakhoz. Az

anyagi biztosításra kedvezően hatott az, hogy a hadosztály- és ezredraktárakban az anyagi készleteket időben megalakították, a zászlóaljok, oszványok részére készletezték és komplettírozták.

Az ellenség aktív tevékenysége kapcsán a tapasztalatok igazolták annak a szükségességét, hogy a hadtáptisztek képesek legyenek a harctevékenységek, a diverziós támadások visszaverésének vezetésére.

A harctevékenységek folyamán századok által felhasznált lőszer, élelmiszer, tea és víz egészségügyi és más anyagok korlátozottan járható útvonalok között utánpótlást kaptak úgy, hogy vagy az ellátószakaszok mozogtak az alegységekhez, vagy a harcjárművek az ellátó pontokhoz. Utak hiányában gyakori volt a készletek kiegészítése helikopterekkel (MI-8) is, sőt a mállás állapot igénybevételére is volt példa, elsősorban az afgán regurális alegységeknél. Érdekes, de egyben komoly gondot okozott, hogy az öszvér vagy szamar nem minden vezetőnek, vagy kísérőnek volt hajlandó hegynek felfelé menni. Ezekben az esetekben – főleg a helikoptereknél – nagy figyelmet kell fordítani az anyagi készletek szállításhoz történő és az alacsony repülési magasságból történő kidozásához. Többször használták a gépjárművek tömlőit vegyvédelmi harisnyába ágyazva a víz utánpótlására ledobással. Azokon a helyeken, ahol volt alkalmas terület a helikopterek leszállására (és ha az az ellenségtől távol volt), a kirakásos módszert alkalmazták.

Tehát a kiscsoportok ellátására, az anyagok utánszállítására a magashegyi körzetekben két módszer alkalmazása volt a jellemző, amit csak tudtak, vittek magukkal – ami gyakran elérte a 60-70 kg/főt, vagy helikopterrel oldották meg.

A technika üzemanyaggal való feltöltését a pihenők során és a harctevékenységek körzetében az átalárendelt vagy rendszeresített töltőeszközökkel a mozgó- és kiegészítő készletekből történt. A személyi állomány részére meleg ételt vagy hideg élelmet biztosítottak, 1 katonára: 300 gr kétszersült, 250 gr halkonzerv, 90 gr cukor, 4 gr tea, 4 gr gyümölcszúrtmány, ezenkívül még kiadásra került egy fogás elkészítéséhez 230 gr zöldségkoncentrátum, 50 gr húskonzerv, 12 gr zsír, 300 gr kenyér I. osztályú lisztből.

Kedvező körülmények között a meleg étel és tea reggel és este került kiadásra a személyi állománynak. A harctevékenységek közepette, amikor a személyi állomány gyalogmenetben harcolt, a technikától elszakadva, az élm. készletek, meleg étel, tea, víz alapvetően helikopterekkel került eljuttatásra a harctevékenységek körzetébe.

Meleg időben (hőségben) történő támadásnál különös figyelmet fordítottak a tea és a forralt víz biztosítására az egészségügyi és járványvédelmi, higiéniai rendszabályok betartására gyomor és más betegségek megelőzése céljából.

A teljes állomány-ellátás megemelt – légideszant élelmészeti – norma alapján történt, a tiszteknek kiegészítő normával, mely honi területen 3600 cal., itt viszont 4-4200 kalóriát biztosított. A gyakori forróság miatt a levesekbe étvágygerjesztőket és szárított gyümölcsöket tettek, melyek növelték a savtartalmat. Húsból marhát és birkát, tejet csak sűrített formában használtak.

Megkülönböztetett figyelmet fordítottak a kenyérsütés sajátos technológiájára. A kenyeret nagyobb nedvességtartalommal, jobban nyújtható lisztből (20% búza, 80% rozs összetételben) sütöttek. A meleg miatt több élesztőt használtak és a víztartalmat tejsóval pótolták. Mivel a sorállomány zömét a SZU déli köztársaságaiból hívták be, így igen nagy volt a lángossal szembeni igény. Egyik nagy gondot jelentett a hűtés-tárolás megoldása. Zászlóaljanként 50 kg húst hűtöttek szárazjéggel, hűtőakkumulátorokkal. A főzőpontoként általában MKO-ként 100 főre főztek. Hűtőgépkocsik csak a

HDS ÉR-ban voltak. A HOR-ban hűtőaggregátorokkal ellátott gépkocsikat használtak, gk.-ként 6 és 2,5 t húst tároltak. A hús jelentős részét 5, 10 kg-os kiszerezésű konzervekkel pótolták (darálthús). Ugyanezt biztosítják a tengeralattjárókra is. Nagyobb garnizonokba 7-10 tonnás hűtőkamrák vannak, melyek technikai kiszolgálása nagy gondot okozott.

A tapasztalat igazolta, hogy a harctevékenységek megvívása során jelentősen csökken a ruházat, lábbeli viselésének határideje. A katona testének kedvező mikroklímájának biztosítására könnyített, tartósan terepszínűre festett ruházat, lábbeli szükséges.

Kiemelt figyelmet kellett fordítani a katonák ruházatára a nagy hőmérséklet-ingadozás miatt. Speciális alpinista ruházatot és lábbelit adtak ki a magashegyi körzetekben tevékenykedő hadtápkatonáknak. Csak érdekességként: a védőmellény súlya 16,5 kg, nem szeretik a katonák ugyanúgy, mint a rohamsisakot. Természetesen a katonákat ellátják hegymászó-felszerelésekkel is. A személyi málhák a málhazsákok és az egyéb felszerelések nem biztosítják a terhek egyenletes megoszlását az emberi szervezetre, továbbá gondot okozott a szükséges lőszer, élelmiszer, víz és egészségügyi anyag málházása. A lábak feltörése megelőzésének érdekében nagy figyelmet kell fordítani a megfelelő méretű lábbelik kiadására.

Tíz-tizenkét évvel ezelőtt a SZU épített egy közutat KUSKÁ-tól Kandagarig, az USA ISLAMABAD-tól KABUL Kandagar-ig. Ez az alapvető közútja Afganisztánnak. Vasútja nincs, hacsak a meglevő mindössze 8 km-est nem vesszük katonailag figyelembe. A közúti úthálózatért folytatott harc a harcok egyik alapvető formája. Ternimtől Kabulig (Amu-Darja, Hindus hegyen át van a SZU csapatok fő utánszállítási útvonala). A 4000 méteres hágón olyan útszakaszt építettek ki elemekből, amelynek a hossza 2,5 km, ami mellé ki kellett építeni a lavina védő sáncot is. Ennek az útnak a vonalvezetése mellé fektették le az üzemanyag-csővezetéseket, ami szintén egyik kiemelt támadási cél, sőt, a polgári lakosság is elég gyakran megdézsmálta. Ennek elkerülése érdekében a polgári lakosoknak biztosítottak üzemanyagot fűtési célra, ennek ellenszolgáltatásaként őrizték, illetve besegítették a csővezetékek (kiadóállomások) őrzésébe.

Az 500 km hosszú KABUL-i út berendezésére, üzemeltetésére, őrzés-védelmére egy gl. ezreddel megerősített közúti komendánsdandárt biztosítottak. A ku. kom. dd. fegyverzete a személyin túl: automata, av. gpu., BTR (BMP) zászlóaljként 32 db. Garnizonokba helyezkedtek el az utak mentén. Az alegységek ezek között a garnizonok között kísérték a gjmű. oszlopokat, levegőből harci helikopterek fedezték. A ku. kom. aeg.-ek gyakran keveredtek harcba az utakon, főleg a csővezetékeknél, mert a dusmanok is gyakran „megcsapolták”. Alapvető erőket a hágóknál helyezték el. Fontosabb hidak, átereszek, csővezeték üza. kiadó állomásaihoz légi rohamzászlóaljat is alkalmaztak.

A harc- és hadtápfeladatok alapvetően önállóan kerültek végrehajtásra, önálló irányokba, önálló útvonalak mentén, amihez nagyfokú önállóság, manőverezőképeség szükséges. A nagy hőmérséklet-ingadozást figyelembe kell venni a hadtápbiztosítás megszervezésénél. A meleg ruházat állandóan a személyi málhát képezte. Az elszigetelt tevékenységnek megfelelően kell a hadtápellátást megszervezni. A hadtápegységeket híradó eszközökkel meg kellett erősíteni, a légierő csatornáit is meg kellett adni részükre.

Minden objektumnak volt rádióállomása. A HDS-nél csak egy fővonalat építettek ki. Szállító zászlóaljanként 1 db R-140-est biztosítottak, szd.-onként R-125 rádiót,

amellyel repülőkkal tartották a kapcsolatot. Mindenféle rendszert igénybe vettek, egészen a kozmikus híradásig. Az R-130, -142 és -11-es eszközökkel URH-n, a közepes távolságok áthidalására, nagy távolságra az R-140, R-136-ot alkalmazták titkosító berendezéssel. TROPOSZFERA híradással a HM-től az EPK-ig biztosították az összeköttetést. A vezetékes eszközöket csak belső híradásként alkalmazták. Az útvonalakon a DP és légi híradást alkalmazták rádióval.

Az üzemanyag-ellátást harcfelelőnként szervezik, területileg elkülönítve egymástól. Mindig az adott helyzetre hozták meg az elhatározást. Gyakori volt a légi szállítás és utántöltés helikopterekkel. Nagy figyelmet fordítottak a hajtóanyagok minőség-ellenőrzésére, főleg a repülőknél.

A csapatok vízellátása nem kis problémát okozott, különösen a magashegyi körzetekben. A talajvíz szinte minden rétegben megtalálható, de mindenekelőtt a síkságokon, folyók völgyében, völgykatlanokban. Legmagasabb a talajvíz szintje márciustól szeptemberig, legalacsonyabb októbertől márciusig. A víztároló kőzetrétegek alacsony rétegződése, valamint a vízzárótető hiánya miatt a talajvíz nem védett a rádióaktív szennyeződéstől. A hegyes területek felszíni vízellátása jó. A víznyelő nyílások mélysége 22-326 m közötti, a leggyakoribb a 30-80 m közötti, hozamuk 0,04-20 m³/óra. A csapatok vízellátása a folyók völgyében, alacsony hegyekben nem okoz gondot, ez a hegyes területeken lényegesen bonyolultabb.

2. Az egészségügyi biztosítás általánosítható tapasztalatairól:

Az egészségügyi biztosítást a HDS EÜSZ-a szervezte. Speciális csoportokat, részlegket hoztak létre a járványügyi felderítés és a járványok elhárítása céljából. A sebesülésekre jellemző az alsóvégtagok sérülése (speciális aknáknak miatt). A sérültek 67%-át tudták visszairányítani a csapatokhoz. Igen magas a fej-, szemsérülés, gyakori az égési sérülés, melyből legtöbb az üzemanyag-csővezetékeknél keletkezett. Nagyon nagy gondot okoz a hátraszállításban az utak hiánya, a sajátos harceljárás. A legjellemzőbb volt a helikopteres kiürítés. Megnőtt az ön- és bajtársi, illetve a felcser által nyújtott segély szerepe.

Afganisztán területén az egészségügyi-járványügyi helyzet bonyolult, a lakosság között betegségek terjednek, mint pld. a bélféreg, tífusz, tuberkolózis, malária stb., amelyek hatnak a személyi állományra, arányára, különösen a harctevékenységek idején.

Ezzel kapcsolatban a HDS, ho. eü.-i szolgálatai megkülönböztetett figyelmet szenteltek a harctevékenységek körzetének, az eü. járványügyi helyzetének felderítésére és a fertőzések megelőzésére, és megfelelő rendszabályok bevezetésére.

A harchoz való előkészületek során kiemelt figyelmet szenteltek a személyi állomány katonaegészségügyi kiképzésére. Foglalkozásokat, beszélgetéseket folytattak az ön- és kölcsönös segélynyújtásról, gyomormegbetegedések megelőzéséről, a személyi higiénáról, az eü.-i segélynyújtó eszközökről.

Az egységek, alegységek harctevékenységének eü.-i biztosítás sajátosságaiként mutatkozott: az eü.-i kiürítés etapjaiban a következetes, folyamatos egészségügyi segélynyújtás; az ezred SH-ek nem települtek, ezért az első orvosi segélyt közvetlenül a ZSH-en alkalmazták, amelyeket orvosokkal erősítettek meg.

A sebesülteket a harcmezőről rendszerint helikopterekkel szállították hátra a legközelebbi repülőterekre, azokba a körzetekbe, ahol az önálló egészségügyi zászlóaljok települtek, néha közvetlenül a tábori kórházakba. A helikopterekkel történő kiürítés a

legbonyolultabb harc körülmények között és terepen került végrehajtásra. Amikor a helikopterek leszállása a sebesültek felvételére nem volt lehetséges, a sebesültek felvétele lebegő helyzetben került végrehajtásra. Abban az esetben, amikor a harctevékenységek körzetei jelentős távolságra voltak a repülőterektől, akkor települtek a kötözőgépkocsik (AP-2) megerősítve sebésszel és eü.-i személyzettel a helikopter-leszállóhelyeknél, mint köztes szakasza az eü.-i szaksegélynek.

Amint a tapasztalat igazolta, minden szd.-nál szükséges volt BTR-t (BMP) kijelölni a sebesültek hátraszállítására és felcserelt kötöző-érzéstelenítő eszközökkel, hordágygal és más eü.-i anyagokkal.

A sebesülések során az eü.-i segélynyújtás rendszerében az ön- és kölcsönös segélyt alkalmazták, a nem rendszeresített sebesültvivők, akik kihordták a sebesülteket fedett terepre. Ezután érkezett a sebesültekhez az egészségügyi instruktor vagy felcser (orvos).

A sebesültekről jelentettek a szd. és zpk.-nak akik elrendelték a helikopterek kirendelését. A sebesülteknek a szd.-tól történő kiürítése a ZSH-re egyes esetekben akkor valósult meg, amikor a helyzet és az utak lehetővé tették. A sebesülés, megbetegedés súlyosságától és jellegétől függően a gyógyító munka az ESH-en, önálló egészségügyi zászlóaljknál történt, amelyek a ho. dd., ezred állandó diszlokációs pontjain (garnizonokban) települtek. A súlyos sebesülteket, betegeket az egészségügyi intézetekbe szállították hátra, ahonnan a katonai körzetek állandó katonai kórházaiban ért véget az ellátás és rehabilitáció. A csapatorvosok részére történő segélynyújtás céljából periódikusan speciális orvosokat irányítottak a HDS-től az eü.-i zászlóaljokhoz, századokhoz.

Afganisztán területén gyakran alkalmazták a csökkentett mérvű szak- és szakosított orvosi segélyeket, ezeket a már említett katonai körzetek kórházaiban egészítették ki, illetve hajtottak végre teljes mértékben.

II. A szovjet hadtápcsapatok tevékenységéről

Afganisztánban ténykedő szovjet hadművelleti hadtáp magába foglalta az anyagellátó dandárt, csővezetékes és közúti komendánsdandárt, egy önálló csővezetékes és kettő önálló gépkocsi szállító zászlóaljat, négy katonai szállítási parancsnokságot (kettő légi, kettő vasúti), kettő üzemanyag-raktárat, kettő üza. labort, kettő élm. raktárat, ruházati raktárat, 10 fürdető kombinátot, 11 laktanyai kenyérsütő üzemet, 10 táborigi sütődét, hat táborigi kórházat, kettő járvány eü.-i osztagot, egy pestis elleni osztagot, kettő állategészségügyi osztagot és más intézményeket, a légierő hadtápjá magába foglalt 11 hadtápegységet. A kereskedelmi kiszolgálás 3 kereskedelmi egységen keresztül valósult meg. A hadsereghadtáp egyik fő feladatát az anyagi eszközkészletek meghatározott szinten tartása, a felhasználás és veszteség utánszállítása képezte.

1. Az anyagi eszközök utánszállításának szervezése

Az előrevetett magasabbegységek, egys.-ek, aleg.-ek manőverezése, a személyi és anyagi eszközök szállítása napi átlagban 2-3 ezer tonna szállítási szükségletet jelentett. Ez tízszerese egy békenapi szükségletnek. A harci helikopterek alkalmazása jelentősen megnövelte a rep. üza.-felhasználást. A vasút és vízi út hiánya jelentősen növelte a légi úton, valamint gépjárműveken történő szállítást. Az utánszállítandó anyag 7-10% él-

miszer és szén. A néhány fős bandák elleni harc szállítási szükséglete 7%, az összzsilárd anyaghoz viszonyítva. A csapatok anyagi eszközökkel való ellátása a Szovjetunió területéről történt vasúton, vízi úton, Afganisztán területén gépkocsival. Az átrakóállomásokig az anyagok 95-98%-át vasúton, 2-5%-át légi úton (élm. romlandó ag.) szállították.

Afganisztán területén az utánszállítás 5-700 km-re történt. A bonyolult terepviszonyok miatt a diverziós tevékenységek ellenére alkalmazni kellett a gk. szállításon kívül más szállítási fajtákat is. Ezért a HDS-nek 2 tábori csővezetéken történt az üza.-szállítás. Az üza.-szállítás Kunduz körzetébe az Amu-Darja folyón uszályokkal történt.

A csapatokhoz a hds. légi száll. (drágasága miatt) eszközeivel csak a szükséglet 3-5%-át szállították, alapjában romlandó élelmiszert.

Összességében a szállítás megközelítőleg a következőképpen oszlik el: 75-80% gépkocsival, 10-15% csővezetéken, 3-5% vizen, 3-5% légi eszközökkel.

Az anyagi eszközök állandó, folyamatos szállítása szükségessé tette a szállítás havi tervezését, feladatok napi pontosítását.

A turkesztáni katonai körzetben minden hó 15-ig hajtották végre a szállítások tervezését, majd a száll. terv.-ből a kivonatokat elküldték a HDS-nek, az átrakóbázisra, a kat. körzet gk. száll. egys. pk. és a kat. körzet megfelelő szolgálatiág-főnököknek.

A hds.-ben a terveket havonta 25-ig készítették el és eljuttatták az alárendelteknek. A kivonatokban közölték a szállítandó mennyiséget anyagfajtánként és a szállítóeszközök állományilletékességét. Az ag. ellátó dandár szintén havi tervet készített napi pontosítással a helyzetnek megfelelően.

A végrehajtáshoz hds. pcs.-ban érkezett a feladat. A szállítást végrehajtó csapatok jóváhagyott 7 napos terv alapján készültek fel a feladat végrehajtására, készletek létrehozására. A szállítást páncélos csoport fedezete alatt hajtották végre.

A hegyekben tevékenykedő személyi állomány kb. 30-40 kg felszerelést (alapjában lőszer, élm.) vitt magával. A hegyekbe a lőszer, élm.-t, vizet helikopterek szállították az alegységekhez.

A rep. csapatokat biztosították az „önálló” replótér-technikai biztosító zászlóalj, önálló gk. száll. zászlóalj. A légierő kiszolgálása 3 rep.-technikai ezredet igényelt.

Az anyagok vasúti szállítása a kirakóállomásig történt, ahol napi 20-25 vagon kirakását kellett megoldani. Az átrakóállomások nem voltak képesek az anyagok őrzés-védelmére.

A szállítás általános rendszerében használják, igénybe veszik a folyami szállítást, Hajraton kikötőtől Sirhan kikötőig, hossza 197 km (10 nap alatt 800 t). A csővezetékes szállítás igen hatékony a hegyes területen és a homokos sivatagon.

A katonai körzet szállító-zászlóaljaival párhuzamosan dolgoznak a hds. ellátó dandár és a ho. ellátó zászlóalj száll. oszlopai.

Az ezred, ho., dandár száll. gk.-i évente (egyenként) 15-20 ezer km-t futnak, illetve napi 45-55 km-t. A hds. és kat. körzet száll. gk.-i 25-30 ezer km-t, ez napi 70-80 km.

A hatalmas munka rákényszerítette a ho. tervszerv tiszteteket, hogy naponta csak az utánszállítással foglalkozzanak, a szállítások tervezésével, a száll. oszlopok megalakításával, útbaindításával és ellenőrzésével.

A századoszlopok csak nappal mozogtak, nyáron 5.00-19.00, télen 6.00-18.00 között. Egy oszlop ki- és berakodása egy napot vett igénybe, a személyi állomány pihentetése, a technika kiszolgálása szintén egy nap.

Egy hónapban, egy oszlop átlagban 3-5 napot a diszlokációs körletben tartott, 10-12 menetben volt, 12-15 napot a ki- és berakodás tartott. A gk.-ban való pihenésre minden gk. z.-nak ki volt adva 200 hálósák. A menet alatt naponta kétszer, a körletben háromszor biztosították a meleg ételt. A gépjárművek üzemanyaggal való feltöltésére feltöltőpontokat hoztak létre. Problémás volt a fiatal gk.-vezetői állomány beilleszkedése. Nem rendelkeztek kellő tapasztalattal hegyi terepen való vezetésben. Bonyolult viszonyok közötti feladatokra jobban alkalmas szállítóeszköz gyakorlatilag nincs kialakítva. Pl. a KAMAZ tgc. motorját 138-ezer km-enként kellene cserélni két közepes javítással. Valóságban 2-3 évente cserélik.

Az üza.-szállításra szállító zászlóaljok voltak felkészítve. Ezek közül egyik sem 100%-os feltöltöttségű spec. üza. gk.-kal. Alapjában véve platós gépkocsikra vannak szerelve az üza.-tartályok és az ellasztikus tartályok. Az utóbbiak a második használat után átengedték az üzemanyagot, ezek helyett is négy, hat illetve nyolc m³-es tartályokat biztosítottak. A pozitív tapasztalat alapján a szállítások nagy része konténerekkel és egységcsomagokkal történt. Pl. a repülő kőszert konténerekben szállították, a lisztet raklapokra szerelt állapotban, az átrakást darukkal és targoncákkal hajtották végre. Széles körben alkalmazták az önjárós, 20 tonnás konténereket három váltásban (1 berakodáson, 1 menetben, 1 kirakodáson). Legnagyobb nehézséget a lőszer rakodása jelentette, amely standard csomagolásban érkezett. Az átrakodás kézi erővel valósult meg. A csúcsidőben az átrakodáshoz bevonásra kerültek gk.-vezetők, sőt a tisztek is. A dusman bandák támadási viszonyai között dolgozó több mint 100 gk.-oszlop irányítása megbízható vezetést követelt.

2. A gk. szállítás vezetésének központi diszpécser rendszere:

A hadsereghez az ag. szállítást 22 önálló szállítózászlóalj hajtotta végre. A műszaki munkálatokhoz szükséges építőanyagokat 5 szállítózászlóalj szállította. A légiőr spec. anyagait két zászlóalj szállította. Három zászlóalj biztosította a sérült páncélostechika SZU-ba történő hátraszállítását. Az alapvető utakon a szállítózászlóaljakon kívül végrehajtották a szállításait az ezredek, hadosztályok, valamint két afgán szállítóezred. Ezért a hadseregben létrehozták a vezetés centralizált diszpécserrendszerét hadsereg diszpécserpont, a komendánsdandár diszpécserpontjainak hálózatát, magasabbegységek és egységek harcvezetésének központjait, átrakóhelyek és hegyi hágók operatív csoportjait. A központi diszpécserpont állománya három tiszt, három tiszthelyettes, két tisztos, parancsnok a hadsereghadtáp törzsfőnökének a helyettese. Az ő helyettese a hadsereg gk. szolg. főnöke. Feladatuk volt az információk gyűjtése és feldolgozása, intézkedések továbbítása, jelentések készítése. 24 órás rendszerben dolgoztak. Az általános helyzetet négyórás késéssel képesek voltak regisztrálni, szükség esetén beavatkozni. Híradás vezetékes eszközzel, valamint R-142-vel valósult meg. Alapvető munkaokmányuk a diszpécsernapló. A diszpécserügyelet 15 órakor pontosította a következő napi feladatokat. 17 óráig kidolgozta a következő napi helikopter-igénylést az oszlopok védelmére. 20 óráig eljuttatták a feladatokat a komendánsdandár vezetési pontjára. Az ügyeletes köteles volt: állandóan ismerni az oszlopok helyzetét, azok napi feladatait. Naponta hatszor 6, 10, 14, 18, 20, 24 órakor összegyűjteni az információt az oszlopok helyzetéről, vezetni a diszpécsernaplót, problémák esetén intézkedni. Naponta 6, 12, 18 órakor jelentette a katonai körzetparancsnokságra az oszlopok helyzetét. Ellenséges támadást azonnal jelentette a hadseregnek, pontosította az oszlop légi biztosítását. Fogadta a

jelentéseket az utak állapotáról, oszlopok helyzetéről, erről az érintett szolgálatiág-főnököket informálta. Átadta az előljáró intézkedéseit. 19 óráig jelentette az adatokat az átveendő anyagok mennyiségéről. A központi diszpécserpont munkája szoros együttműködésben volt a hadsereg-hadtáptörzssel. A hadsereg-hadtáptörzs állománya 8 fő: törzsfőnök, törzsfőnök helyettes, HVP parancsnoka, 4 fő tisztt, 1 tisztt. A HDS hadtáptörzs munkájának különlegessége, hogy állományából 5 tisztt állandóan az operatív csoportban tevékenykedett. A hadsereg szállító szolg. négy főből áll: szolg. főnök, szolg. főnök helyettes, 2 fő tisztt, ezek közül egyik foglalkozott a szállítások tervezésével, a másik a technikai biztosítással. Hadsereg közúti szolgálat: szolg. főnök és helyettes. Katonai közlekedési szolg. 2 fő: szolg. főnök és légi szállító főtisztje. A szállítások tervezésében 14 szolgálati ág vett részt. A központi diszpécserponton a legtöbb információ 7-10-ig és 16-19-ig jelentkezett.

3. Szállítóoszlopok őrzés-védelme:

A szállítási feladatok a bonyolult terep- és éghajlati viszonyok között a dusman bandák állandó támadó tevékenysége közepette kellett végrehajtani.

A fő közlekedési utak Hajraton-Kabul és Furagundi-Sundant egybeesnek a tábori csővezeték vonalával, ezeket állandó járőrszolgálat és kiépített támpontok védtek.

Az után- és hátraszállítást szd. oszlopok hajtották végre, melyek állományába állandóan volt kettő légvédelmi géppuska KAMAZ platóra szerelve (géppuska vagy géppágyú típusa ZSZU-37-2). ZSZU használata földi ellenség ellen 1,5-2 km-ig hatásos, célszerű a 8-10 gk.-ra szerelni mind az oszlop elejétől, mind a végétől.

A „közelharca” célszerű AKM-74-et használni páncéllemez védelme mögöl, valamint a gk.-vezetők géppisztolyait.

Sérült gk. mögött a következő autó 5-10 m-re állt meg és fedezte az abból való kiszállást, sérült mentését. A többi gk.-vez. menetből felgyorsított sebességgel küzdte le az ellenség által lött terepszakaszt és menetből választúzet lö. Ha a továbbhaladás nem volt lehetséges, akkor a gk. vez.-ek kiszálltak és körkörös védelembe helyezkedtek. Támadás esetén az oszlop pk. rádióon értesítette a járőröket vagy a támpontokat (melyek egymástól 2-5 km-re vannak), akik helikopterekkel lövész- (hk.) alegységekkel siettek segíteni.

A veszélyes útvonalakon (szakaszokon) az oszlopokat állandóan helikopter-kíséret fedezte (2 db).

A mozgásbiztosító osztag (megerősített lövész szd.) mindig az oszlop indulása előtt egy órával indult.

Az oszlopkísérők és az utakat őrző harci alegységek feladata volt megsemmisíteni, vagy 500-700 m távolságban tartani az utaktól a banditákat.

A veszélyes útszakaszokon két oszlop nem találkozhatott. Naponta az oszlopkísérés lefoglalt 600 főt, 90 PSZH-t, 20 helikoptert, 140 légvédelmi ágyút.

Ennek ellenére még mindig igen jelentősök voltak a veszteségek. Jó eredményekkel kecsegtettek az autóüvegekre szerelt páncéllemezek használata a lövészfegyverek ellen, de hegyvidéken ez nagyon zavarta a kilátást, ezért használata tilos volt.

A banditák igen gyakran alkalmazták az utak elaknásítását a szűk manőverezésre alkalmatlan útszakaszokon.

A páncélos támogatás hiánya vagy elszakadás esetén egy-egy banda támadásakor (keresztúttúzel) a veszteség 20-25 gk., 10 vagy több halott, 15-20 sérült, ilyen külön-

sen Kandagar, Gargez és Dzselaiban körzetében fordul elő, itt a bandák gránátvetőkkel voltak megerősítve. (Egy oszlopátlag 70-90 szállító autóból állt.)

Az oszlopokban a veszteségek okai még a szakasz-, századszintű vezetés gyenge felkészültsége volt. A főiskola nem készítette fel a leendő pk.-kat az ált. harcászatra, őrzés-védelemre, gyenge volt a fegyverismeret és azok gyakorlati használata (a lövész-fegyver, aknavetők, aknák, plasztik aknák ismerete), a szigorú intézkedések hiánya, oszlopok nem megfelelő szervezettsége.

4. Csővezetékes szállítás munkája:

A rep. és dízel üza. szállítása 3 csővezetéken történt (kettő Termez, egy Kuskin irányába, egy vezeték kb. 250 km). Termez irányába a csővezeték kezdete 310 m, a vége 1540 m magas volt, a legmagasabb pontja 3600 méteren volt, a hőmérséklet nyáron +10-től +60 °C, télen +10 °C-tól -30 °C-ig. A csővezetékek ellen a bandák és a helyi lakosság diverziója állandó, pl. 1984-ben 3368 diverzió volt.

Csővezeték-sérülés	3095
Átlövés	102
Tűz	171

Időbeni megoszlásuk órában:

18.00-22.00 592; 22.00-02.00 627; 00.00-06.00 302; 06.00-10.00 802; 10.00-14.00 523; 14.00-18.00 523.

A csővezeték őrzés-védelme azon egységekre volt bízva, amelyekhez az adott terület tartozott.

A veszteség egyik fő oka volt az egységes őrzés-védelmi terv hiánya, együttműködés hiánya a csővezetéképítő dandárok alegységei között, a komendánsszolgálat és a lövész aeg.-ek között, és a csővezeték őrzők között.

A megbízható működés, a diverzió csökkentése, valamint a veszteség csökkentése érdekében a következő rendszabályokat fogantatosították:

- pk.-i pontok, szd.-vezetési pontok, szivattyú állomások védelme támpontvédelem elv alapján;
- a csővezetékek mellett létrehoztak tartalékokat (közv. a helyszíneken);
- egyes helyeken a csővezeték vasbeton gyűrűkben vezeték;
- lavinaveszélyes helyeken (8 ilyen szakasz van, 4,2 km) a csővezeték 30 cm mélyre fektették a földbe;
- az üza. kiadáshoz már mérőórát használtak;
- a műanyag tartályokat fém tartályokra cserélték, amelyeket beástak a földbe.

A tapasztalatok alapján a mozgókészleteket az alábbiakban határozta meg a HDS:

Az előkészítő időszakban az ag. készletek mértéke:

- lőszer 4 jav.;
- benzin 2 jav.;
- dízel 2 jav.;
- rep. üza. 12 jav.;
- élm. 25 napi.

Készletlépcsőzés:

- lőszer harci techn.-nál 1 jav.;
- ezred száll. eszk. 2 jav.;
- ho. száll. eszk. 1 jav.;
- üza. járműveknél 1,2-1,4;
- alegys. száll. eszk. (üza.) 0,4-0,6;
- ezred száll. eszk. (üza.) 0,2;
- ho. száll. eszk.-i (üza.) 0,2;
- rep. üza. rep. ellátó zászlóaljnál 2,5.

Élelmiszer:

- katonánál 3 száraz;
- zászlóaljnál száll. eszk.-in 13 főzhető, 5 száraz;
- ezred száll. eszk.-in 2 főzhető, 2 száraz.

A harctevékenység előkészítéséhez összesen 3423 t anyagot készleteztek.

Áttekintő táblázat a HDS csapatnál végrehajtott szállítások méreteiről

Ag. fajta	hónapra (tonna)	napi átlag (tonna)	%
1. Benzin	6 890	130	8,7
2. Dízel	11 500	380	14,6
3. Rep. üza.	31 300	1040	39,7
4. Lőszer	5 600	185	7,0
5. Élm.	6 800	225	8,6
6. Ruh. ag.	300	10	0,4
7. Fa	3 200	110	4,0
8. Szén	5 100	170	6,4
9. Gk. tek. ag.	800	27	1,0
10. Páncél techn. ag.	450	15	0,5
11. Vegy. v. ag.	90	3	0,1
12. Műszaki ag.	200	7	0,2
13. Állateü. ag.	-	-	-
14. Eü. ag.	200	7	0,2
15. Híradó ag.	300	10	0,4
16. Kat. keresk. áru	1 100	40	1,4
17. Kenőag.	700	25	1,0
18. Élm. techn. ag.	700	25	1,0
19. Üza. techn. ag.	500	17	0,7
20. Rep. techn. ag.	300	10	0,4
21. Rep. lőszer	2 120	70	3,0
22. Elhe. ag.	600	20	1,0
		2000-	
	80 000	-3000	100

5. Egészségügyi biztosítás:

Az előkészítés alatt végrehajtották az eü.-i egységek, alegységek, intézetek feltöltését.

Ellenőrizték minden katona egyéni eü. csomagját. Ellátták a szükséges eü. anyagokkal, kötözőgépkocsikkal a századokat, zászlóaljakat, ezredeket. 100 fő sebesült ellátásához ezredtartalékot képeztek. Eü. foglalkozásokat vezettek le a személyi állománynak. Ellenőrizték az állomány eü.-i állapotát. A spec. eü.-i segély érdekében létrehoztak hadsereg eü.-i csoportot hat sebésszel, három altatóval (anasteziológus) és 5 nővérrel. A sebesültek felderítésére és összegyűjtésére használtak helikoptereket, PSZH-t, BMP-t - nem szervezetszerű állományon felüli - sebesült kihordókat. Eü.-i veszteség 1 hadműveletre 4,9% (86% harci sérülés 14% sebesülést, visszatérülő 1,5%). Lőtt sebesek 7% fej, mell 0,7%, gyomor 3,7%, felső végtagok 19,4%, alsó végtagok 36,2%, gyomor és mell 3,6%, gyomor, mell, fej 6,7%, gyomor, mell, fej, végtagok 16,2%.

Gyógyító-kiürítő rendszabályok:

Első eü.-i ellátást kapott a sérültek 90%-a 30 percen belül, 10%-a 1 órán belül. Elsősorban ön- és elvtársi segély formájában. Első orvosi segélyt csak 25% kapott, mivel a sérültek jelentős százalékot közvetlenül a harcmezőről helikopterrel hátraszállították. Szaksegélyt 2-3 órán belül a szükséglet 90%-a kapott. Hadosztálynál a fektetési idő max. 3 hét volt. A harctevékenységek idején készítettek 733 l vért, felhasználtak 682 l-t, 2950 donor felhasználásával. Vércseleltetés a súlyos sérülteknél átlagban 2 liter.

Az értékelés bizonyította, hogy a fej-, mell-, gyomorsérüléseknél az állomány nem használta a sisakot és golyóálló mellényt. Szükséges volt kidolgozni az egyéni vízfertőtlenítés feltételeit. A hadseregnél szükséges volt létrehozni speciális sebészertalékot.

6. Ruházati és élelmezési biztosítás:

A harctevékenység alatt a személyi állomány kétszeri hideg, egyszeri meleg étellel volt ellátva. A periódus alatt 2160 t élelmiszer került utánszállításra (napi átlag 36 t), helikopterrel 720 t.

A harcshelyeken került végrehajtásra a személyi állomány fürdetése, fehérnemű cseréje. Ezredenként települt fürdő, az alegységeknek 10-15 naponként szállítottak ruházatot, cipőt, sapkát és más anyagokat a szükséges cserék végrehajtására.

Összesen cserére került a felsőruházat 70%-a, a lábbeli 25-30%-a. Összesen szállításra került 31 t ruházati ag., ebből 27 t helikopterrel.

A tapasztalatok alapján be kellett vezetni *néhány újabb rendszabályt, mint például:*

- a csapatok többsége 2-4000 m magasan végezte feladatát, ezért szükségessé vált a személyi állomány hegyi felszereléssel való ellátása;
- fel kellett készíteni a htp. személyi állományt a magashegyi viszonyokra;
- terepszínű ruházatot kellett biztosítani, illetve használni (pl. fényes gombokat megszüntetni), sisakokat álcahalóval be kellett fedni;
- speciális derékszíjakat alakítottak ki a szokásos felszerelés, plusz a hegyi felszerelés figyelembevételével;
- bőrrrel és meleg betéttel meg kellett erősíteni a kesztyűket;
- kellő mennyiségű zsebbel kellett ellátni a ruházatot kettő kötözőcsomag, 2 doboz gyufa, szárazszesz, 2 KIPA (KÉPA) szalvéta stb. elhelyezésére;

- megfelelő szállítási feltételt kellett kialakítani a töpfe. eszk.-nek, 4 töltött tárnak, 4 gránátnak, 4 jelzőrakétának és egyéb speciális felszerelésnek;
- a ruházatot meg kellett erősíteni a könyöknél, térdnél (ahol szükséges);
- a bakancsokat fűzött, erős ag.-ból vagy bőrből kellett készíteni;
- a bakancsot kombinálttá kellett tenni (hegyivé) és könnyűvé;
- a személyi állományt félgyapjú zoknival kellett ellátni;
- fényvédő szemüveget kellett biztosítani megfelelő fejrögzítéssel;
- 14 db (fő/nap) egészségügyi szalvétát kellett rendszeresíteni (fürdés-helyettesítő);
- egy napi hideg élelemnek zsebben elférő csomagolását kellett biztosítani, megemelt kalória- és vitamintartalommal;
- el kellett látni a szem. áll.-t egyéni ételmelegítő eszközzel.

A vízellátást, -szállítást, -tárolást alapján nem tudták még kellően megoldani.

A jelenleg használt vízszállító edények nem alkalmasak a helikopterből való kidobásra, de jól beváltak a víztárolásra és kidobásra az autógumiból készült szükségesszűzők.

III. Közlekedési utak (menetvonalak), tábori csővezetékek őrzése és fenntartása, szállítóoszlopok kísérése a harctevékenységek során

A népi demokratikus rendszer ellen lázadó bandákkal folytatott harc során az afgán és a szovjet csapatok korlátozott kontingense Afganisztán területén a harcok egyéb más formái között sajátos helyre került a harctevékenységek folytatása a közlekedési utakon, gépkocsival történő anyagok, technikai eszközök szállításakor, amelyek mint ismert, az Afgán Népköztársaság (AN) körülményeiben a csapatok harctevékenysége biztosításának legfontosabb módja. A lázadók intenzív támadásainak van kitéve az üzemanyag-csővezeték is.

Az úti „Magisztrál” háborúnak nevezett tevékenységet az afgán ellenforradalom az érzékeny veszteségokozás egyik módjának tekinti úgy az afgán kormányzat, mind a szovjet csapatok irányában, valamint az AN egészében.

A közlekedési utakon folyó harcok során a lázadók különös jelentőséget szentelnek a leszállásos tevékenységeknek az utakon (menetvonalakon). A bandaszerű csoportok, felhasználva a terep kedvező feltételeit (rések, repedések, lapos hegytetők, átszelések) és rendelkezve a korszerű amerikai fegyverekkel, aknavetőikkel, gránátvetőkkel, sorozatlövő lövészfegyverekkel, váratlan csapásokat mértek az áthaladó gépkocsioszlopokra.

Ebből következik, hogy a harcok legfontosabb iránya az ellenforradalom erőivel szemben a közlekedési utak védelme és a gépkocsioszlopok biztonságos mozgásának biztosítása a szovjet csapatok harctevékenységeinek formái közül az egyik. A harcnak ez a formája megköveteli a szállítás biztosítását szervező, végrehajtó állomány speciális felkészítését, jelentős létszámú harcoló állomány, harci technika, fegyverzet bevonását. Pontosabban fel kellett készíteni a szállító alegységek tiszt, tts.-i és legénységi állomá-

nyát a gépjárműoszlopok elleni váratlan támadások elhárításában való harcban történő részvételre, a harc vezetésére.

A szovjet csapatok egységeiben és alegységeiben a tapasztalatok kutatása és általánosítása alapján létrehozták a közlekedési utak védelmének, a gk. oszlopok kísérésének szigorúan központosított rendszerét. Kidolgozták a közlekedési utak védelme, gépkocsioszlopok kísérése vezetésének (irányításának) meghatározott rendszerét, rendjét.

A gépkocsioszlopok szakmai irányítását közvetlenül a HDS diszpécser-kommandánszolgálat végzi. A hadsereg központi diszpécserpont állandó ellenőrzést végez a közlekedési utakon az oszlopok előremozgásáért.

Az Afgán Köztársaság területein vannak közlekedési utak (menetvonalak), amelyeket a szovjet csapatok folyamatosan őriznek, és vannak közlekedési utak (menetvonalak), amelyeket folyamatosan - nemcsak alkalmanként - őriznek.

Ennek megfelelően szervezik meg a gk.-oszlopok kialakítását, őrzésüket és kísérésüket a közlekedési utakon (menetvonalakon) való mozgás során.

1. Gépkocsioszlopok őrzése az őrzött közlekedési utakon.

Az alapvető közlekedési utakat, a gépkocsioszlopok mozgására legintenzívebben igénybe vettek, felállított és mozgó őrk, őrségek rendszerével őrzik.

Gépesített lövész- (légideszant-) század, gl. (hk.) zászlóalj őrzésre útszakaszt kapnak, amelyen meghatározott őrsöket hoznak létre.

Az útszakaszok hossza, valamint az őrsök száma függ az útszakasz fontosságától és a terep feltételeitől, valamint attól, hogy az őrsök (támpontok milyen távol vannak a szovjet és afgán csapatoktól).

Az őrsöket támpontrendszerűen előkészített tűzrendszerrel és műszaki berendezésekkel alakítják ki. Állományában rendszerint gl. szakaszok vannak (gl. deszantszázadok) tüzérséggel, aknavetőkkal, harckocsikkal, műszaki és más alegységekkel megerősítve.

Az őrsök (támpontok) távolsága egymástól 5-25 km és ennél több.

A támpontok berendezése megfelel a szovjet csapatok Harcászati Szabályzat követelményeinek. Az őrsöknél, bázisoknál rendszerint felhasználgják az állandó rendelkezésre álló vagy újonnan kiépített különböző harcárkokat, támpontokat és építményeket. A támpontokban a harc végrehajtására szolgáló lövészárkok, TÁS-ok a tüzérség, aknavetők, harckocsik, BMP-k részére kiásásra és berendezésre kerülnek.

Az őrsökre hárul a közlekedési utak őrzésének és védelmének teljes feladata, a védendő útszakaszokon való mozgása során a gk.-oszlopok védelme, a közlekedési utakon a lázadók támadásának megakadályozása, valamint sötétség beálltával saját oszlopuktól lemaradt gk.-k feltartóztatása, összegyűjtése az őrsök parkolóiba.

Az őrsök többsége világosodástól sötétedésig mozgó járórt különítették ki saját állományából, amelyek a menetvonalak mentén helyezkednek el 2-5 km-re a saját őrsüktől azzal a céllal, hogy megerősítsék az őrzést és a menetvonalak felderítését.

Az őrsök harc feladatát, szolgálatát igen szakszerűen, alaposan szervezte, a lázadók csapásait sikeresen visszaverték.

Az önálló őrsök a többitől távol helyezkednek el, nincsenek közelebb berendezve, műszakilag kiépítve, a lövészárkok ki vannak ásva, nincsen teljesen kiásva személyi állomány elhelyezésére, pihenésére szolgáló fedezékek, a figyelés rendszere - közülük néhány esetben - gyenge. Az okmányok, ezen belül a tüzelési vázlatok gyakran az

érvényben levő követelmények súlyos megsértésével kerültek kidolgozásra. A személyi állomány szolgálati életkörülményei további javítást igényelne.

A közlekedési utak őrzésének különleges feltételei az Afgán Köztársaság területén megkövetelte az őrszolgálat konkrétabb készültségének leszabályozását.

Az állandóan őrzendő közlekedési utakon, amelyeket az őrsők rendszerével biztosítanak, egy-egy gépjárműoszlopba rendszerint 30-50 gépjárművet sorolnak be. Azok őrzése és kísérése mozgásuk során a közlekedési utakon megvalósul az őrsők által, valamint 3-5 BMP-vel, plusz 3-5 légvédelmi géppuskával, amelyeket elosztanak a gk.-oszlopban úgy, hogy 1 harci egység jut 15-20 gépkocsira.

Az őrzés-védelem átalárendelt eszközei a gk.-oszlop pk. alárendeltségébe kerülnek. Helikopterek rendszerint őrzés-védelemre nem kerülnek kikülönítésre.

2. A gk.-oszlopok őrzése és kísérése a nem őrzött közlekedési utakon.

Más módon szervezik és valósítják meg az oszlopok őrzését és kísérését azon menetvonalakon, amelyeket állandóan nem őriznek, figyelmen kívül hagyva azt, hogy közülük az utolsón - amely 145 km hosszú - 32 órs van.

Ezek a közlekedési utakon 70-90 gk.-ból álló oszlopokat hoznak létre. Ezek őrzése és kísérése gépesített lövész- (légideszant) alegységek és harci helikopterek által valósul meg, de a felelősség az oszlopok őrzéséért és kíséréséért a gl. (légideszant) zászlóaljparancsnokára vagy helyettesére hárul.

Egy-két órányi menettávolságra a gk.-oszlop és a védelem főerői előtt menetel a mozgást biztosító osztag, melynek állományában rendszerint megerősített gl.-(deszant-) század van annak a zászlóaljnak az állományából, amelyikre hárul a gk.-oszlop őrzése és kísérése.

A mozgást biztosító osztag feladata ellenőrizni a menetvonalak állapotát, az aknási-tott útszakaszokat (hidakat) és más műszaki útberendezéseket, aknamentesítés, szükség esetén a menetvonalak megtisztítása az ellenségtől, hogy biztosítsák a gk.-oszlop zavartalan mozgását.

A gk.-oszlop a közvetlen védelem és kísérő alegységeivel mozog a mozgásbiztosító osztag nyomában.

A szállítványkísérő őralegységeik oszlop szerinti elosztása az elg. várható tevékenységének figyelembevételével történik, amely rendszerint leszállásból támad, egyidejűleg mérve csapásokat az oszlopok élére, közepére, végére azzal a céllal, hogy demoralizálja a személyi állományt, csökkentse a lehetőségét a szervezett harcba lépésnek, dezorganizálja a harcoló alegységek és gk.-oszlopok vezetését. Ezért az őrzés erőit az oszlop elején, közepén és végén helyezik (menetelnek) el.

A gl.-(deszant-) alegységek tevékenységének rendje a gk.-oszlopok őrzése és kísérése során viszonylag pontosan meghatározott.

Az ellenség támadása esetén a gl.-alegységek előremozognak a veszélyeztetett irányokba, lehetőség szerint lemennek a menetvonalról és visszaverik az elg. támadását, terepszakaszokon védőállásokat foglalva a tüzelésre és biztosítva a gk.-oszlopok mozgását.

A gk. szállító alegységek személyi állománya ezen esetekben rendszerint szervezetlenül tevékenykedik, mert nincsenek felkészítve az ellenséggel való harcra.

A gk. szállító alegységek parancsnoki állománya szintén felkészületlen az ilyen körülmények irányítására.

Ebből következik, hogy ki kellett alakítani a gk. szállító alegységek tevékenységének konkrét rendjét, rendszerét az ellenség támadásának elhárítására, visszaverésére, megsemmisítésére.

A gyakorlati tevékenységek folyamán nem egy esetben előfordult, hogy a lázadók átengedték a mozgásbiztosító osztagokat, azután váratlanul mérték nagy csapásokat a gépkocsioszlopokra és alegységeire.

Ez rendszerint azért fordulhatott elő, mert a gk.-oszlopokat védő és kísérő alegységek parancsnokai és a gk. szállító alegységek parancsnokai nem mindig vették figyelembe, hogy a mozgást biztosító osztag létszáma nem mentesíti őket attól, hogy megőrizték a magas fokú harcckészültségüket és képesek legyenek az ellenség csapásának visszaverésére a menet egész ideje alatt.

3. A csővezeték őrzése:

Az egyik legfontosabb problémaként jelentkezik az üzemanyag-csővezeték őrzése. A támadást a lázadók azzal a céllal hajtják végre, hogy kivonják a rendszerből vagy megakadályozzák normális működését. Ezeket átlövések vagy a csővezeték áttörése és tüzek létrehozása útján valósították meg.

A támadások következtében a repülő-hajtóanyagból az üzemanyag-veszteség elérte a 20%-ot, gázolajból 15%-ot. Előfordult lopás is.

Az üzemanyag-csővezetékek őrzése és védelme igénybevételi szakaszok szerint vonalvezetésének megfelelően századok és szakaszok által valósul meg. Ezen feladatok során annak őrzését és védelmét mentőjárőr szolgálat állománya hajtotta végre. Minden szivattyúállomás központja be van rendezve tüzelőállásokkal és lövészárkokkal, fedezékekkel. A kétszeres drótzáron kívül felállítanak kis létszámú figyelőket és jelző akadályokat. A csővezeték objektumainak őrzésére, védelmezésére gl.-alegységeket is bevontak.

Az összefüggő védelemre csak az őrzés és védelem erői, a gl. alegységei és az üzemanyag-csővezeték kiszolgáló állománya csak diverzió esetén mentek ki.

Az üzemanyag-csővezeték őrzésének végrehajtóit a csővezeték mellett állították fel, ez azonban az őrzést teljességgel nem oldotta meg. Elengedhetetlen volt szisztematikus járőrözés, a sötét időszakban pedig használták az őrzés-technikai eszközöket. Szintén elengedhetetlen a csapdák szervezése, váratlan csapások mérése az elg. diverziós csoportjaira.

A csővezetékek őrzésének és védelmének általános rendszerében fontos jelentősége van a közúti komendánsszolgálat alegységeinek. Az ő diszpécserpontjaik, a TERMEZ-KABUL menetvonalon felállították, biztosították a folyamatos híradást, a gk.-oszlopok áthaladásának pontos ellenőrzését.

A hds. harctevékenységeinek tapasztalata a közúthálózat védelmét, a gk.-oszlopok őrzését és kísérését illetően Afganisztánban változások bevezetését követelte a gk. alegységek személyi állományának kiképzési programjaiban.

Elengedhetetlen őket megtanítani a diverziós csoportok (osztagok) visszaverésére, felderítés végzésére és a gk. szállító alegységek személyi állományának erőivel a harc szervezésére, vezetésében őrzés és védelem ismereteire a saját körletekben, helyben történő elhelyezkedéskor.

A gl. alegységek kötelesek voltak elsajátítani a gk.-oszlopok őrzésének és kísérésnek harcászatait, valamint ismerni és végrehajtani, utasítást adni a harci helikopterek részére az ellenség objektumaira történő rávezetésre.

A helikopter-alegységek pontos együttműködése érdekében célszerű volt rendszeríteni a helikoptereken levő R-828 „Eukaliptusz” rádiókat, amelyek 20–60 MHz tartományban biztosítják a megbízható híradást 100 km-es távolságig.